

WYROK TRYBUNAŁU z dnia 12 czerwca 2003 r. w sprawie C-112/00 Eugen Schmidberger, Internationale Transporte und Planzüge przeciwko Republice Austrii

Stowarzyszenie Transitforum Austria Tirol, którego celem jest „ochrona biosfery regionu alpejskiego”, zawiadomiło zgodnie z prawem austriackim Bezirkshauptmannschaft w Innsbrucku o tym, że od godziny 11 w piątek 12 czerwca 1998 r. do godziny 15 w sobotę 13 czerwca 1998 r. na autostradzie Brenner (A 13) zostanie zorganizowane zgromadzenie, powodujące całkowite wstrzymanie w tym okresie ruchu na autostradzie na odcinku pomiędzy miejscem obsługi podróżnych Europabrücke i punktem poboru opłat Schönberg (Austria). Tego samego dnia przewodniczący stowarzyszenia przeprowadził konferencję prasową, po której austriackie i niemieckie media przekazały wiadomości o zamknięciu autostrady Brenner. Austriackie i niemieckie związki motoryzacyjne zostały również ostrzeżone, przekazały one praktyczne informacje użytkownikom dróg, wskazując w szczególności, że w powyższym okresie należy unikać tej autostrady. Stowarzyszenie uzyskało również wymagane prawem instrukcje dotyczące zgromadzenia. Zgromadzenie odbyło się w wyznaczonym miejscu i czasie.

Schmidberger, przedsiębiorstwo transportu międzynarodowego z siedzibą w Rot an der Rot (Niemcy), które posiada sześć samochodów ciężarowych prowadzące działalność transportową wniosło skargę przed Landesgericht Innsbruck (Austria), wnioskując o zasądzenie od Republiki Austrii odszkodowania w wysokości tytułem naprawienia szkody oraz odsetek, z powodu niemożności korzystania z autostrady Brenner przez jego samochody ciężarowe w ciągu czterech następujących po sobie dni. Autostrada ta stanowi jedyne połączenie tranzytowe pomiędzy Niemcami i Włochami, z którego mogły korzystać te pojazdy. Zdaniem Schmidberger brak zakazu zgromadzenia i brak interwencji władz austriackich w celu zapobieżenia blokadzie tego połączenia drogowego stanowił przeszkodę dla swobodnego przepływu towarów, która nie jest uzasadniona w świetle prawa do swobody wypowiedzi i wolności zgromadzeń. Zdaniem skarżącego, przeszkoda ta naruszyła prawo wspólnotowe, prowadząc w ten sposób do powstania odpowiedzialności po stronie tego państwa członkowskiego. Republika Austrii wniosła o oddalenie skargi, uzasadniając swe żądanie tym, że decyzja, by nie zakazywać zapowiadanego zgromadzenia, została podjęta po dokładnym zbadaniu stanu faktycznego, że informacje o dacie zamknięcia autostrady Brenner zostały uprzednio rozpowszechnione w Austrii, Niemczech i Włoszech, a zgromadzenie nie spowodowało poważnych zatorów drogowych ani innych zdarzeń. W jej opinii przeszkoda dla swobodnego przepływu będąca skutkiem manifestacji jest dopuszczalna, o ile powstała w jej efekcie bariera nie ma charakteru stałego ani poważnego. Ocena interesów w przedmiotowej sprawie powinna przeważać na korzyść swobody wypowiedzi i wolności zgromadzeń, gdyż prawa podstawowe w społeczeństwie demokratycznym mają charakter nienaruszalny.

Sąd austriacki rozpatrujący sprawę zwrócił się do Trybunału Sprawiedliwości z pytaniem, czy zasada swobodnego przepływu towarów, potencjalnie w związku z art. 5 traktatu, nakłada na państwo członkowskie obowiązek zapewnienia wolnego dostępu do ważnych tras tranzytowych i czy ten obowiązek przeważa nad prawami podstawowymi, takimi jak swoboda wypowiedzi i wolność zgromadzeń, zagwarantowanymi w art. 10 i 11 europejskiej Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (zwanej dalej „EKPC”).

W przedmiocie pytań prejudycjalnych

46 Na wstępie należy wskazać, że pytania przedstawione przez sąd krajowy dotyczą dwóch powiązanych ze sobą, lecz jednak odrębnych zagadnień.

47 Z jednej bowiem strony sąd krajowy zapytuje Trybunał, czy całkowite zamknięcie autostrady Brenner na nieprzerwany okres prawie 30 godzin, w okolicznościach takich jak w toczącym się przed nim postępowaniu, stanowi przeszkodę niezgodną ze swobodnym przepływem towarów i musi wobec tego zostać uznane za naruszenie prawa wspólnotowego. Z drugiej strony pytania dotyczą bardziej

szczegółowo przesłanek odpowiedzialności państwa członkowskiego za szkody wyrządzone jednostkom w wyniku naruszenia prawa wspólnotowego.

48 Co do tego ostatniego aspektu, sąd krajowy dochodzi w szczególności wyjaśnienia, czy i ewentualnie w jakim zakresie, w okolicznościach takich jak będące przedmiotem toczącego się przed nim postępowania, naruszenie prawa wspólnotowego – w razie jego stwierdzenia – ma charakter wystarczająco oczywisty i istotny, by rodzić odpowiedzialność danego państwa członkowskiego. Zapytuje on Trybunał również o naturę i dowody szkody, która ma zostać naprawiona.

49 Przyjmując, że jest logiczne, iż ta druga seria pytań wymaga zbadania tylko w razie pozytywnej odpowiedzi na pierwsze zagadnienie zdefiniowane w zdaniu pierwszym pkt 47 niniejszego wyroku, Trybunał powinien najpierw orzec co do różnych aspektów wskazanych w ramach tego zagadnienia, będącego zasadniczo przedmiotem pierwszego i czwartego pytania.

50 W świetle okoliczności wynikających z przekazanych przez sąd krajowy akt toczącego się przed nim postępowania, jak również przedstawionych Trybunałowi na piśmie i ustnie uwag, pytania te należy rozumieć jako zmierzające do ustalenia, czy fakt, że właściwe władze państwa członkowskiego nie zakazały zgromadzenia, którego podstawowym celem była ochrona środowiska i które spowodowało całkowite zablokowanie na nieprzerwany okres prawie 30 godzin ważnego szlaku komunikacyjnego takiego jak autostrada Brenner, stanowi nieuzasadnioną przeszkodę w świetle podstawowej zasady swobodnego przepływu towarów wyrażonej w art. 30 i 34 traktatu, w tym przypadku w związku z jego art. 5.

W przedmiocie występowania przeszkody dla swobodnego przepływu towarów

51 Na wstępie należy przypomnieć, że swobodny przepływ towarów stanowi jedną z podstawowych zasad Wspólnoty.

52 Tak więc art. 3 traktatu WE (obecnie, po zmianie, art. 3 WE) zawarty w części pierwszej traktatu zatytułowanej „Zasady” stanowi w lit. c), że w celu realizacji zadań określonych w art. 2 tego traktatu działalność Wspólnoty obejmuje rynek wewnętrzny, charakteryzujący się zniesieniem między państwami członkowskimi przeszkód, w szczególności, w swobodnym przepływie towarów.

53 Artykuł 7A traktatu WE (obecnie, po zmianie, art. 14 WE) stanowi w ustępie drugim, że rynek wewnętrzny obejmuje obszar bez granic wewnętrznych, w którym jest zapewniony, w szczególności, swobodny przepływ towarów, zgodnie z postanowieniami rzonego traktatu.

54 Ta podstawowa zasada jest wyrażona przede wszystkim w art. 30 i 34 traktatu.

55 W szczególności art. 30 stanowi, że ograniczenia ilościowe w przywozie oraz wszelkie środki o skutku równoważnym są zakazane między państwami członkowskimi. Podobnie art. 34 zakazuje ograniczeń ilościowych w wywozie oraz wszelkich środków o skutku równoważnym między tymi państwami.

56 Począwszy od wyroku z dnia 11 lipca 1974 r. w sprawie 8/74 Dassonville, Rec. str. 837, pkt 5, jest utrwalone w orzecznictwie, że postanowienie to, we właściwym mu kontekście, należy interpretować jako mające na celu usunięcie wszelkich, bezpośrednich lub pośrednich, rzeczywistych lub potencjalnych, utrudnień w ramach wewnątrzspólnotowej wymiany handlowej (zob. podobnie wyrok z dnia 9 grudnia 1997 r. w sprawie C-265/95 Komisja przeciwko Francji, Rec. str. I-6959, pkt 29).

57 Trybunał orzekł również między innymi, że art. 30, jako niezbędny środek realizacji rynku bez granic wewnętrznych, zakazuje więc nie tylko działań władz państwowych powodujących bezpośrednio powstanie ograniczeń w wymianie handlowej między państwami członkowskimi, lecz może również znaleźć zastosowanie, w przypadku gdy państwo członkowskie zaniecha podjęcia działań niezbędnych

do usunięcia utrudnień w swobodnym przepływie towarów wynikających z przyczyn nieleżących po stronie władz państwowych (ww. wyrok w sprawie Komisja przeciwko Francji, pkt 30).

58 Okoliczność bowiem, że państwo członkowskie dopuszcza się zaniechania lub podejmuje kroki, które nie są wystarczające do usunięcia utrudnień w swobodzie przepływu towarów, powstałych w szczególności z powodu działań jednostek na jego terytorium wymierzonych w produkty pochodzące z innych państw członkowskich, może utrudniać wewnątrzspółnotową wymianę handlową w takim samym stopniu jak działanie czynne (ww. wyrok w sprawie Komisja przeciwko Francji, pkt 31).

59 W konsekwencji art. 30 i 34 traktatu nie tylko zakazują więc państwom członkowskim podejmowania działań lub postępowania mogącego powodować powstanie utrudnień w wymianie handlowej, lecz także, w związku z art. 5 nakazują im podejmować wszelkie niezbędne i stosowne kroki w celu zapewnienia na ich terytorium poszanowania tej podstawowej swobody (ww. wyrok w sprawie Komisja przeciwko Francji, pkt 32). Zgodnie bowiem z rzezonym art. 5 państwa członkowskie podejmują wszelkie środki ogólne i szczególne w celu zapewnienia wykonania zobowiązań wynikających z tego traktatu i powstrzymują się od podejmowania wszelkich środków, które mogłyby zagrozić urzeczywistnieniu jego celów.

60 Biorąc pod uwagę fundamentalną rolę swobodnego przepływu towarów w systemie wspólnotowym, w szczególności dla prawidłowego funkcjonowania wewnętrznego rynku, spoczywający na każdym państwie członkowskim obowiązek zagwarantowania swobodnego przepływu towarów na jego terytorium poprzez przyjęcie niezbędnych i stosownych środków dla zapobieżenia jakimkolwiek przeszkodom spowodowanym działaniami jednostek, ma zastosowanie bez rozróżnienia, czy takie działania wpływają na przywóz lub wywóz, czy też na zwykły tranzyt towarów.

61 Z pkt 53 ww. wyroku w sprawie Komisja przeciwko Francji wynika, że sprawa, której dotyczy ten wyrok, dotyczyła nie tylko przywozu, lecz również tranzytu przez Francję towarów pochodzących z innych państw członkowskich.

62 Z tego wynika, że gdy chodzi o sytuację taką jak ta, która jest przedmiotem postępowania przed sądem krajowym, właściwe władze krajowe, napotykając na spowodowaną działaniami jednostek przeszkodę w skutecznym wykonywaniu podstawowej swobody przewidzianej traktatem, takiej jak swoboda przepływu towarów, zobowiązane są do podjęcia odpowiednich środków w celu zapewnienia tej swobody w danym państwie członkowskim, również gdy – jak ma to miejsce w postępowaniu przed sądem krajowym – towary są tylko przewożone przez Austrię w drodze do Włoch lub Niemiec.

63 Należy dodać, że ów obowiązek spoczywający na państwach członkowskich nabiera szczególnej wagi, gdy chodzi o tak ważny szlak drogowy jak autostrada Brenner, stanowiąca jeden z głównych drogowych szlaków komunikacyjnych dla celów wymiany między Europą Północną i północnymi Włochami.

64 W świetle powyższego należy stwierdzić, że fakt, iż właściwe władze państwa członkowskiego nie zakazały zgromadzenia, które spowodowało całkowitą blokadę, na łączny okres prawie 30 godzin, tak ważnego szlaku komunikacyjnego jakim jest autostrada Brenner, ma charakter ograniczający wewnątrzspółnotowy handel towarami i w konsekwencji musi zostać uznany za środek o skutku równoważnym do ograniczeń ilościowych, co do zasady niezgodny z obowiązkami przewidzianymi prawem wspólnotowym w art. 30 i 34 traktatu, w związku z art. 5 traktatu, chyba że ów brak zakazu byłby obiektywnie uzasadniony.

W przedmiocie ewentualnego uzasadnienia przeszkody

65 W ramach czwartego pytania sąd krajowy zmierza w istocie do ustalenia, czy cel zgromadzenia z 12 i 13 czerwca 1998 r. – w którego toku manifestanci pragnęli zwrócić uwagę opinii publicznej na zagrożenie zdrowia i środowiska naturalnego ze strony stale wzrastającego ruchu samochodów

ciężarowych na autostradzie Brenner oraz spowodować, by właściwe władze zaostryły środki ograniczające ruch samochodów ciężarowych i spowodowane nim zanieczyszczenia w szczególnie wrażliwym regionie Alp – może prowadzić do naruszenia obowiązków wynikających z prawa wspólnotowego w zakresie swobodnego przepływu towarów.

66 Jednakże, nawet jeżeli ochrona środowiska i zdrowia publicznego, w szczególności w rzeczonym regionie, może pod pewnymi warunkami stanowić uzasadniony cel realizowany w interesie ogólnym usprawiedliwiający ograniczenie podstawowych swobód zagwarantowanych traktatem, wśród których znajduje się swobodny przepływ towarów, należy stwierdzić, jak uczynił to rzecznik generalny w pkt 54 swej opinii, że szczegółowe cele tego zgromadzenia nie mają przesądzającego znaczenia w kontekście postępowania sądowego wszczętego przez Schmidberger, które ma na celu stwierdzenie odpowiedzialności odszkodowawczej państwa członkowskiego za podnoszone naruszenie prawa wspólnotowego, przy czym odpowiedzialność ta wywiedziona jest z faktu, że władze krajowe nie zapobiegły powstaniu przeszkody dla ruchu drogowego na autostradzie Brenner.

67 W celu ustalenia przesłanek powstania odpowiedzialności państwa członkowskiego, a w szczególności tego, czy dopuściło się ono naruszenia prawa wspólnotowego, ocenie należy poddać wyłącznie działania i zaniechania, które można przypisać owemu państwu członkowskiemu.

68 W niniejszym postępowaniu należy więc zbadać wyłącznie cel działania władz krajowych towarzyszący dorozumianej decyzji o udzieleniu zgody lub o niezakazywaniu owego zgromadzenia.

69 Z akt postępowania przed sądem krajowym wynika tymczasem, że władze austriackie kierowały się względami związanymi z poszanowaniem praw podstawowych manifestantów w zakresie swobody wypowiedzi i wolności zgromadzeń ustanowionych i zagwarantowanych przez EKPC i konstytucję austriacką.

70 W swym postanowieniu odsyłającym sąd krajowy docieka również, czy zasada swobodnego przepływu towarów zagwarantowana w traktacie przeważa nad powyżej wskazanymi prawami podstawowymi.

71 W tym zakresie należy przypomnieć, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem prawa podstawowe stanowią integralną część zasad ogólnych prawa, których poszanowanie zapewnia Trybunał i które wywodzą się z tradycji konstytucyjnych wspólnych dla państw członkowskich oraz wytycznych zawartych w umowach międzynarodowych dotyczących ochrony praw człowieka, w tworzeniu których państwa członkowskie współuczestniczyły lub do których przystąpiły. EKPC ma w tym kontekście szczególną wagę (zob. w szczególności wyroki: z dnia 18 czerwca 1991 r. w sprawie C-260/89 ERT, Rec. str. I-2925, pkt 41; z dnia 6 marca 2001 r. w sprawie C-274/99 P Connolly przeciwko Komisji, Rec. str. I-1611, pkt 37; z dnia 22 października 2002 r. w sprawie C-94/00 Roquette Frères, Rec. str. I-9011, pkt 25).

72 Zasady ustanowione w tym orzecznictwie zostały potwierdzone w preambule Jednolitego Aktu Europejskiego, a następnie w art. F ust. 2 Traktatu o Unii Europejskiej (ww. wyrok w sprawie Bosman, pkt 79), który stanowi, co następuje: „Unia szanuje prawa podstawowe zagwarantowane w europejskiej Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, podpisanej w Rzymie 4 listopada 1950 roku, oraz wynikające z tradycji konstytucyjnych wspólnych dla państw członkowskich, jako zasady ogólne prawa wspólnotowego”.

73 Z powyższego wynika, że niedopuszczalne jest podejmowanie we Wspólnocie środków sprzecznych z poszanowaniem uznanych w ten sposób praw człowieka (zob. w szczególności ww. wyrok w sprawie ERT, pkt 41; wyrok z dnia 29 maja 1997 r. w sprawie C-299/95 Kremzow, Rec. str. I-2629, pkt 14).

74 Jako że do przestrzegania praw podstawowych zobowiązana jest zarówno Wspólnota, jak i jej państwa członkowskie, ochrona tych praw stanowi uzasadniony interes, który co do zasady usprawiedliwia ograniczenie obowiązków nałożonych prawem wspólnotowym, również na mocy jednej z podstawowych swobód zagwarantowanych traktatem, jaką jest swoboda przepływu towarów.

75 Ponadto, zgodnie z utrwalonym orzecznictwem, jeżeli okoliczności zaistniałe w państwie członkowskim – jak ma to miejsce w sprawie będącej przedmiotem postępowania przed sądem krajowym – objęte są zakresem stosowania prawa wspólnotowego, Trybunał odpowiadając na pytania prejudycjalne, powinien przedstawić sądowi krajowemu wszystkie elementy wykładni niezbędne do dokonania oceny zgodności tych okoliczności z prawami podstawowymi, których poszanowanie zapewnia Trybunał, jak te wynikające w szczególności z EKPC (zob. podobnie wyrok z dnia 30 września 1987 r. w sprawie 12/86 Demirel, Rec. str. 3719, pkt 28).

76 W niniejszym przypadku, zezwalając na ograniczenie jednej z podstawowych swobód przewidzianych traktatem, władze krajowe oparły się na potrzebie poszanowania praw podstawowych zagwarantowanych zarówno przez EKPC, jak i konstytucję omawianego państwa członkowskiego.

77 Niniejsze postępowanie dotyczy więc kwestii niezbędnego pogodzenia wymogów w zakresie ochrony praw podstawowych we Wspólnocie z wymogami wynikającymi z podstawowej swobody przyznanej na mocy traktatu, a w szczególności zakresu swobody wypowiedzi i wolności zgromadzeń zagwarantowanych na mocy art. 10 i 11 EKPC i swobodnego przepływu towarów, w sytuacji gdy te pierwsze zostają powołane jako uzasadnienie ograniczenia tego drugiego.

78 W tym przedmiocie należy zauważyć, po pierwsze, że swobodny przepływ towarów z pewnością stanowi jedną z podstawowych zasad w systemie traktatu, lecz w pewnych warunkach może on być przedmiotem ograniczeń ze względów wskazanych w art. 36 tego traktatu lub na podstawie nadrzędnych wymogów interesu ogólnego uznanych zgodnie z orzecznictwem Trybunału utrwalonym począwszy od wyroku z dnia 20 lutego 1979 r. w sprawie 120/78 Rewe-Zentral, zwanego „wyrokiem w sprawie Cassis de Dijon”, Rec. str. 649.

79 Po drugie, o ile prawa podstawowe, będące przedmiotem postępowania przed sądem krajowym, są wyraźnie wskazane w EKPC i stanowią główne podwaliny demokratycznego społeczeństwa, z brzmienia art. 10 ust. 2 i art. 11 EKPC wynika jednakże, że swoboda wypowiedzi i wolność zgromadzeń mogą również być przedmiotem pewnych ograniczeń uzasadnionych względami interesu ogólnego, o ile odstępstwa te są przewidziane prawem, zainspirowane jednym celem bądź wieloma celami uzasadnionymi w świetle tych przepisów i niezbędne z punktu widzenia demokratycznego społeczeństwa, to jest usprawiedliwione nadrzędną potrzebą społeczną i w szczególności proporcjonalne wobec uzasadnionego celu, który realizują (zob. podobnie wyroki: z dnia 26 czerwca 1997 r. w sprawie C-368/95 Familiapress, Rec. str. I-3689, pkt 26; z dnia 11 lipca 2002 r. w sprawie C-60/00 Carpenter, Rec. str. I-6279, pkt 42; wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z dnia 23 września 1998 r. w sprawie Steel i in. przeciwko Zjednoczonemu Królestwu, *Recueil arrêts et décisions* 1998-VII, § 101).

80 Tak więc odmiennie od innych praw podstawowych zapisanych w tej konwencji, takich jak prawo każdego człowieka do życia lub zakaz poddawania torturom i nieludzkiemu lub poniżającemu traktowaniu albo karaniu, które nie podlegają żadnym ograniczeniom, prawo do swobody wypowiedzi i pokojowego zgromadzania się zagwarantowane w EKPC nie stanowią prerogatyw o charakterze absolutnym i powinny być oceniane w świetle ich funkcji społecznej. Wykonanie tych praw może być więc przedmiotem ograniczeń w zakresie, w jakim ograniczenia te są rzeczywiście podyktowane względami interesu ogólnego i nie stanowią dysproporcjonalnej i niedopuszczalnej ingerencji naruszającej istotę chronionych praw, przy uwzględnieniu celu realizowanego przez te ograniczenia (zob. podobnie wyroki: z dnia 8 kwietnia 1992 r. w sprawie C-62/90 Komisja przeciwko Niemcom, Rec. str. I-2575, pkt 23; z dnia 5 października 1994 r. w sprawie C-404/92 P X przeciwko Komisji, Rec. str. I-4737, pkt 18).

81 W tych okolicznościach należy wyważyć powyżej wskazane interesy i stwierdzić, w świetle ogółu okoliczności sprawy, czy zachowano właściwą równowagę między nimi.

82 W tym zakresie właściwe władze korzystają z szerokiego zakresu uznania. Należy jednakowoż sprawdzić, czy ograniczenia wymiany wewnątrzspółnotowej są proporcjonalne w świetle realizowanego przez nie uzasadnionego celu, w tym przypadku ochrony praw podstawowych.

83 Jeśli chodzi o sprawę będącą przedmiotem postępowania przed sądem krajowym, należy przede wszystkim podkreślić, że charakteryzujące ją okoliczności wyraźnie odbiegają od okoliczności sprawy, w której wydano ww. wyrok w sprawie Komisja przeciwko Francji, na który powołał się Schmidberger jako na istotny precedens dla postępowania sądowego wszczętego przez tę spółkę przeciwko Austrii.

84 W świetle stanu faktycznego ustalonego przez Trybunał w pkt 38–53 ww. wyroku w sprawie Komisja przeciwko Francji należy przede wszystkim stwierdzić, że zgromadzenie będące przedmiotem postępowania przed sądem krajowym miało miejsce po przedstawieniu wniosku o wydanie zgody w oparciu o przepisy krajowe, a właściwe władze podjęły decyzję, by nie zakazywać zgromadzenia.

85 Ponadto z powodu obecności manifestantów na autostradzie Brenner ruch drogowy został wstrzymany na jednej trasie, w związku z jednym wydarzeniem, na okres prawie 30 godzin. Poza tym przeszkoda dla swobodnego przepływu towarów spowodowana owym zgromadzeniem miała ograniczony zasięg w porównaniu z zasięgiem geograficznym i istotną wagą zakłóceń, o których mowa w sprawie Komisja przeciwko Francji, w której wydany został ww. wyrok.

86 Następnie, jest bezsporne, że poprzez owo zgromadzenie obywatele wykonywali swoje prawa podstawowe, wyrażając publicznie opinie, które uznali za istotne dla społeczeństwa; bezsporne jest również, że celem tej demonstracji nie było utrudnienie handlu towarami szczególnego typu lub o szczególnym pochodzeniu. Natomiast w ww. wyroku w sprawie Komisja przeciwko Francji wyraźnym celem manifestantów było wstrzymanie przepływu towarów pochodzących z innych państw członkowskich niż Republika Francuska, nie tylko poprzez utrudnianie transportu tych towarów, lecz również poprzez ich niszczenie w trakcie transportu do Francji lub przez Francję, a nawet niszczenie tych towarów już po wystawieniu ich do sprzedaży w sklepach we Francji.

87 Co więcej, należy przypomnieć, że w niniejszej sprawie właściwe władze podjęły różnego rodzaju środki o charakterze administracyjnym i pomocniczym w celu ograniczenia w takim zakresie, w jakim było to możliwe, zakłóceń w ruchu drogowym. Tak więc w szczególności wspomniane władze, w tym również policja, organizatorzy manifestacji i różne związki motoryzacyjne współpracowały w celu zagwarantowania prawidłowego przebiegu zgromadzenia. Znacznie przed datą zgromadzenia media i kluby motoryzacyjne przeprowadziły szeroką kampanię informacyjną zarówno w Austrii, jak i przyległych krajach, oraz przewidziano różne trasy objazdowe, z tym skutkiem, że zainteresowane podmioty gospodarcze zostały wyczerpująco poinformowane o ograniczeniach w ruchu mających wystąpić w miejscu i czasie przewidzianego zgromadzenia i mogły z odpowiednim wyprzedzeniem podjąć wszelkie środki służące ominięciu tych ograniczeń. Ponadto w miejscu, gdzie miało się odbyć zgromadzenie, podjęto środki w celu zapewnienia bezpieczeństwa.

88 Poza tym jest oczywiste, że odmiennie niż w przypadku poważnych i powtarzających się zakłóceń porządku publicznego, których dotyczy ww. wyrok w sprawie Komisja przeciwko Francji, opisany powyżej pojedynczy incydent nie wywołał powstania ogólnego klimatu niepewności, negatywnie wpływającego na całość wewnątrzspółnotowej wymiany handlowej.

89 Wreszcie w przedmiocie innych możliwości wskazanych przez Schmidberger w zakresie tego zgromadzenia, uwzględniając szeroki zakres uznania przysługujący państwom członkowskim, należy uznać, że w okolicznościach niniejszej sprawy właściwe władze krajowe mogły ocenić, że jednoznaczne zakazanie zgromadzenia mogło stanowić niedopuszczalną ingerencję w prawa podstawowe manifestantów do zgromadzenia się oraz pokojowego i publicznego wyrażenia swej opinii.

90 W przedmiocie nałożenia bardziej surowych warunków zarówno co do miejsca – na przykład na obrzeżu autostrady Brenner – jak i czasu – ograniczonego do kilku godzin – w odniesieniu do przedmiotowego zgromadzenia, mogłyby one zostać uznane za zbyt daleko idące ograniczenia, które pozbawiają podjętą akcję w znacznym stopniu jej doniosłości. O ile właściwe władze krajowe, w zakresie w jakim jest to możliwe, powinny podjąć działania w celu ograniczenia wpływu manifestacji odbywającej się na drodze publicznej na swobodny przepływ, to zobowiązane są one także do dokonania wyważenia tego interesu i interesu manifestantów pragnących zwrócić uwagę opinii publicznej na cele swoich działań.

91 Choć jest prawdą, że działania tego typu powodują zwykle pewne niedogodności dla osób, które w nich nie uczestniczą, w szczególności w zakresie swobodnego przepływu, są one co do zasady dopuszczalne, o ile celem, który realizują, jest przede wszystkim publiczne i zgodne z prawem wyrażenie opinii.

92 W tym przedmiocie Austria wskazuje, przy braku odmiennego stanowiska spółki Schmidberger w tym zakresie, że w każdym razie wszelkie alternatywne rozwiązania, które można było zastosować, powodowałyby ryzyko trudnych do kontrolowania reakcji, które mogłyby prowadzić do jeszcze poważniejszych zakłóceń w wymianie wewnątrzspółnotowej i porządku publicznym, w postaci niezgodnych z prawem demonstracji i konfrontacji między zwolennikami i przeciwnikami ruchu organizującego rzeczony demonstracje lub aktów przemocy ze strony manifestantów uznających, że naruszono ich prawa podstawowe.

93 W konsekwencji uwzględniając szeroki zakres uznania przysługującego władzom krajowym w tej dziedzinie, mogły one słusznie stwierdzić, że realizowany uzasadniony cel zgromadzenia nie mógł w niniejszej sprawie zostać osiągnięty za pomocą środków mniej restrykcyjnych dla wymiany wewnątrzspółnotowej.

94 W świetle powyższych rozważań na pytania pierwsze i czwarte należy odpowiedzieć, że fakt, iż właściwe władze państwa członkowskiego nie zakazały zgromadzenia w takich okolicznościach jak będące przedmiotem postępowania przed sądem krajowym, nie pozostaje w sprzeczności z art. 30 i 34 traktatu w związku z jego art. 5.

(...)

Z powyższych względów

TRYBUNAŁ,

stanowiąc w przedmiocie pytań przedłożonych mu przez Oberlandesgericht Innsbruck postanowieniem z dnia 1 lutego 2000 r., orzeka, co następuje:

Fakt, że właściwe władze państwa członkowskiego nie zakazały zgromadzenia w takich okolicznościach jak będące przedmiotem postępowania przed sądem krajowym, nie pozostaje w sprzeczności z art. 30 i 34 traktatu WE (obecnie, po zmianie, art. 28 WE i 29 WE) w związku z jego art. 5 (obecnie art. 10 WE).